

آسیب‌شناسی عزاداری (3)

ج. آسیبهای اجتماعی

گرچه در دین مبین اسلام، عزاداری سالار شهیدان مورد سفارش بسیاری قرار گرفته است؛ اما هیچ‌کس حق ندارد که به بهانه این امر مهم، اصول اخلاقی و اجتماعی را زیر پا نهاده و هر امر خلاف شرع و خلاف عرفی را به نام دین انجام دهد. برخی از این آسیبها عبارتست از:

1- چشم و هم‌چشمی و رقابت در امور متفرقه عزاداری

چشم و هم‌چشمی یکی از پدیده‌های زشت اجتماعی است که مشکلات بسیاری را مخصوصاً در بین خانواده‌ها به وجود آورده است. زشتی این پدیده زمانی به نهایت می‌رسد که پا به عرصه مذهب گذارده و اخلاص را از آن دور نماید. متأسفانه در برخی شهرها دعوت از سخنران و مداح، نوع قربانیهایی که برای هیئت عزاداری انجام می‌پذیرد، نوع پذیرایی و اطعامی که از عزاداران صورت می‌گیرد، و حتی مقدار پولی که به مداح و سخنران دعوت شده پرداخت می‌شود، از روی چشم و هم‌چشمی است. این رقابت ناسالم و مذموم علاوه بر دور نمودن بانیان و دست‌اندرکاران از اخلاص، تأثیرات و معنویت خاص این مجالس را نیز از بین می‌برد.

2- گرفتن پول با قرار دادن در رودربایستی

سهیم شدن در اجرای بهتر مراسم مذهبی و کمک مادی و معنوی از جمله راه‌های تعظیم شعائر الهی است. در این میان هر کس بر اساس توانایی، عشق و علاقه از مال و وقت خود در این راه صرف می‌نماید؛ اما این بدان معنی نیست که هر کس به هر دلیلی به این برنامه‌ها کمک مادی یا معنوی نکرد، کار حرامی انجام داده باشد تا مورد ملامت دست‌اندرکاران قرار گیرد. بنابراین مناسب است در برنامه‌های مذهبی؛ حتی مسجد و عزای حسینی، به گونه‌ای درخواست کمک نشود که افراد با اکراه و اجبار و برای حفظ آبرو کمک کنند.

د. آسیبهای روحی - روانی

یکی دیگر از آسیبهای برخی مجالس عزاداری سالار شهیدان که کم‌تر به آن پرداخته شده است، آسیبهای

روحي روانی است. گرچه این آسیب به خودی خود از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار است؛ اما اگر به عواقب آن دقت شود، مشخص خواهد شد که آسیب بزرگ دینی نیز به شمار می‌رود. برای روشن شدن موضوع به دو نمونه رایج در برخی مجالس عزاداری اشاره می‌شود:

1- سیاه‌پوش کردن کامل مساجد

مسجد بهترین مکان برای آرامش قلبها و پناهگاهی برای زندگی پرتلاطم شهر به شمار می‌آید. آمار، نشان دهنده آن است که آرام‌ترین انسانها از نظر روانی انسانهای مسجدی و افرادی هستند که با دعا و نیایش مانوس می‌باشند، و این بخاطر آن است که مسجد محل ذکر و یاد خداست و خود این مکان به انسان آرامش می‌دهد. **امام** صادق علیه‌السلام به مسلمانان سفارش می‌کنند که به هنگام رویارویی با مشکلات و اندوههای دنیوی، به نماز و مسجد پناه ببرند؛ چنانچه می‌فرماید: «مَا يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ إِذَا دَخَلَ عَلَيْهِ غَمٌّ مِنْ غُمُومِ الدُّنْيَا أَنْ يَتَوَضَّأَ ثُمَّ يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ فَيَرْكَعَ رَكَعَتَيْنِ يَدْعُو اللَّهَ فِيهِمَا أَوْ مَا سَمِعْتَ اللَّهَ يَقُولُ: «وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ»؛ (۱) هنگامی که اندوهی از اندوههای دنیا یکی از شما را فرا گرفت، چه می‌شود که وضو گرفته و به مسجد داخل شده و دو رکعت نماز بخواند و در آن دو رکعت، خدا را بخواند؛ مگر نشنیده‌ای که خدا می‌فرماید: و با صبر و نماز یاری جویید.»

بنابر این هیچ کس مجاز نیست این آرامش و سکون را برهم زده و موجب اضطراب و دلهره حتی یک کودک را هم فراهم نماید؛ اما عدم توجه مدیریت مسجد (۲) سبب می‌شود برخی متولیان مسجد در ماه محرم و صفر تمام مسجد را سیاه‌پوش کنند به گونه‌ای که درون یکی از مساجد به مدت دو ماه خیمه عزا به پا شده بود و علاوه بر کم شدن نور مسجد، جز سیاهی چیزی از در و دیوار مسجد نمایان نبود؛ درحالی که این قبیل برنامه‌ها درون مسجد، تأملاتی را به وجود می‌آورد، از جمله آنکه: در هیچ جایی از سیره ائمه اطهار علیهم‌السلام سیاه پوش نمودن مسجد سابقه ندارد و آرامش درونی برخی از افراد همچون کودکان، بیماران قلبی و اعصاب و روان و برخی زنان باردار را برهم می‌زند و دلزدگی و سابقه ناخوشایند ذهنی برخی کودکان و نوجوانان از این محیط سیاه و پر از حزن و اندوه را به همراه دارد.

2- خاموش کردن همه چراغها در هنگام عزاداری

نکته قابل تأمل دیگر، تاریک نمودن و خاموش کردن همه چراغهای مسجد در زمان مداحی و عزاداری

است. گرچه شاید این عمل به خودی خود مشکلی نداشته باشد؛ اما به یقین اطفال بسیاری را از این محیط تاریک همراه با گریه و ناله می ترساند و نه تنها آنها والدین خود را مجبور به ترک مسجد می کند؛ بلکه گاه تا مدتها و حتی در نوجوانی و جوانی از مسجد و مجالس عزاداری گریزان می شوند. بنابر این مناسب است نور مسجد، مخصوصاً در قسمت بانوان به طور کلی خاموش نگردد.

برای مقابله با آسیبهای عزاداری که به برخی از آنها اشاره شد، لازم است این آسیبها آن قدر از سوی بزرگان و مبلغان مطرح شود که ناهنجاری و ضد ارزش بودن اینها به صورت یک گفتمان و فرهنگ در آید. بیان آسیبهای عزاداری علاوه بر آگاه نمودن مردم، زبان دشمنان تشیع را بسته و دشمنان اسلام و مذهب را در اجرای نقشه های شومشان ناکام می گذارد.

البته گرچه لازم است پیوسته این آسیبها بیان و مورد نقد مستقیم و غیر مستقیم قرار گیرد؛ اما باید مراقب بود که بیان و نقد آنها به اصل عزاداری آسیب نرساند. نباید به گونه ای انتقاد کرد که برپا کنندگان و شرکت کنندگان در این مجالس به کلی دلسرد شوند.

محمد مهدی فجرى مبلغان ش ۱۳۵

پی نوشتها:

(۱). مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۲۱۷.

(۲). مقام معظم رهبری می فرمود: «مسجد یک مدیر طبیعی دارد و آن هم امام آن است.» آیین امامت مسجد،

تقی قرائتی، ص ۳۷.